

Жуковська А.Л. Профільна школа як умова рівного доступу до якісної освіти / А.Л. Жуковська // Формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами інноваційних освітніх технологій: збірник наукових праць / [редкол.: Калініна Л.В., Антонова О.Є.]. – Житомир, 2006. – Вип. 3. – С. 198-201.

Жуковська А.Л.
аспірант кафедри педагогіки
Житомирського державного
університету імені Івана Франка

Профільна школа як умова рівного доступу до якісної освіти

На сучасному етапі розвитку освітньої системи України суттєвим є утвердження учня як найвищої цінності та мети освітнього процесу. Освіта є головним засобом підготовки людини та закладає фундамент у розвиток майбутнього фахівця. Знання, з якими увійде сучасне молоде покоління до світового освітнього та наукового простору залежить від якості освіти. Тому в сучасних умовах реформування освіти України особлива увага зосереджується на підвищенні її якості. Вхідження країни у Болонський процес є складним завданням, яке вимагає вирішення багатьох питань, одним з яких є підвищення якості освіти. Адже модернізація освіти потребує відмови від усталених стереотипів, розробки нових принципів шкільної освіти, застосування нових методів та зміни змісту навчання.

Сучасна освіта в Україні повинна забезпечувати відповідно світовий рівень культури суспільства, адекватний світовому рівню знань, науковій картині світу, формувати особистість здатну до вдосконалення, відтворення та на розвиток.

В Законі України „Про загальну середню освіту” передбачено, що у загальноосвітній школі I – III ступенів третій ступень навчання це є старша школа, як правило, з профільним спрямуванням навчання. Для впровадження профільного навчання в загальноосвітній школі була розроблена Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа) та Концепція профільного навчання в старшій школі, з метою кращої диференціації навчання та забезпечення рівного доступу учнів до здобуття якісної освіти з врахування індивідуальних здібностей учнів, їх потреб та інтересів.

Аналіз наукових джерел свідчить про відсутність цілісних системних досліджень дидактичних засад профільного навчання. Вивчали здебільшого дану проблему при висвітленні загальних теоретичних питань диференціації навчання такі дидакти: Ю. Бабанський, О. Бугайов, М. Бурда, О. Гільбух, М. Гузик, О. Корсакові, С. Логачевська, Т. Логвіна-Бик, В. Онищук, В. Паламарчук, П. Сік орський, М. Скаткін. Питання профільного навчання розглядали Н. Бібік, С. Гончаренко, І. Лікарчук, О. Кабарді, А. Макарчик, Б. Мельниченко, О. Овчарук, А. Самодрин, П. Сікорський, Н. Шиян, А. Чернер.

Сучасна шкільна освіта недостатньо забезпечує освітні потреби учнів, що зумовлені орієнтацією на майбутню професійну діяльність. Метою даної статті є окреслення основних переваг та проблем, що потребують нагального вирішення при впровадженні профільного навчання в українську школу як передумови рівного доступу до якісної освіти.

На сучасному етапі розвитку освіти України основними напрямками реформування школи є перехід до продуктивного типу навчання. При цьому особлива увага приділяється реформуванню шкільної освіти – зміна терміну навчання. В зв'язку з переходом на 12-річний термін навчання перед освітянами постало чимало проблем. Головною з них є збільшення терміну навчання на один рік, що викликає проблему раціонального його використання. Як зазначає П. Сікорський цей час можна використати по-різному: зменшити навантаження на учня, або поліпшити засвоєння знань загальної освіти, що визначенні стандартом, або поліпшити підготовку до навчання у вищому навчальному закладі, або розширити змістовне наповнення середньої освіти [1: 6].

Але планується збільшити термін навчання на третьому ступені старшої школи і це означає, що необхідно саме там провести істотні зміни. Якщо саме у старшій школі основною метою навчання стане розвиток творчих здібностей учнів, а не гонитва за накопиченням знань, то саме такий продуктивний спосіб навчання зменшить навантаження, краще буде сприяти реалізації індивідуальних потреб школяра. 12-річний термін навчання вимагає перегляду підходів до визначення мети і завдань шкільної освіти, формування її змісту, організації навчально-виховного процесу [2: 5].

Переведення старшої школи на профільне навчання враховує індивідуальні потреби, можливості та нахили учнів, адже в старших класах створюються умови для професійного самовизначення. Навчання може формуватися за напрямками універсальним, філологічним, суспільно-гуманітарним, художньо-естетичним, фізико-математичним, природничим, технологічним та спортивним. Такий набір відповідає суспільному розподілу праці та соціально-диференційованим видам діяльності. Збереження універсального напрямку в загальноосвітній школі вважається доцільним, тому що дає можливість учням, які не визначились з майбутнім професійним вибором, отримати повну загальну середню освіту. Профільна школа створює кращі умови для диференціації навчання за рахунок використання курсів за вибором, факультативі, комбінації базових та профільних предметів [2: 9]. Створення таких класів забезпечить кожному учневі можливість не просто отримати певні знання, уміння та навички в процесі навчання, а визначитись з своїми життєвими позиціями та майбутньою професійною діяльністю.

Така структура навчальних профілів значно зменшує навантаження на учня за рахунок опанування змісту предметів на різних рівнях. Рівень стандарту забезпечує той

обов'язковий мінімум змісту навчальних предметів, що не передбачає подальшого вивчення у відповідному профілі. Академічний рівень забезпечує достатній обсяг змісту навчального предмету, що дає змогу для подальшого вивчення у вищому навчальному закладі. Поглиблене вивчення змісту навчальних предметів забезпечує рівень профільної підготовки. Таким чином забезпечується гнучка система профільного навчання, що дає змогу кожному учню обрати індивідуальну освітню програму [3: 10].

Основними напрями розвитку старшої професійної школи є її орієнтація на широку диференціацію, варіативність, багатопрофільність, інтеграцію загальної і допрофесійної підготовки [3: 4].

Слід зазначити, що профільне навчання забезпечує поглиблене вивчення змісту навчальних предметів, передбачає орієнтацію на майбутню професійну діяльність, а не надає професію. Таке навчання дає можливість учням зорієнтуватися у житті та зробити правильний і свідомий вибір професійної діяльності. Але такі зміни в організації навчання повинні здійснювати зв'язок між початковою, середньою, старшою, професійно-технічною, вищою школами та закладами післядипломної освіти [4].

Ключовою проблемою впровадження профільного навчання в загальноосвітню школу потребує відповідно сучасним вимогам підготовленого кадрового забезпечення. Докорінні зміни в соціально-економічному, духовному розвитку держави потребують підготовки вчителя нової генерації. Професійне становлення молодого вчителя у процесі його підготовки у вищій школі передбачає не тільки знання фахової дисципліни, але й вміння інтеграції знань, знання інноваційних педагогічних технологій, сучасним формам і методам викладання.

Для забезпечення подолання розриву між потребами учнів та можливостями школи було зосереджено погляд на поглибленому вивченні деяких предметів у спеціалізованих школах, гімназіях, ліцеях, колегіумах тощо. Але зростання мережі таких шкіл відбувається за рахунок міст, що призводить до нівелювання можливостей сільських шкіл забезпечувати потреби та інтереси учнів. В такому випадку не забезпечується рівний доступ до якісної освіти.

Існує проблема реалізації профільного навчання у сільській місцевості. Складність полягає в тому, що вчителі сільської нечисленної та малокомплектної школи мають недостатню кількість годин для здійснення профільного навчання, адже навантаження залежить від кількості класів у школі. Також бракує відповідних педагогів високого профілю, щоб здійснювати повноцінне навчання за всіма профілями. У сільських школах у кращому випадку є курси профільні та елективні за одним або за двома профілями. Тому сільські школярі, у порівнянні з міськими школярами, мають менше можливостей для

здійснення та реалізації власних талантів, здібностей та можливостей. Якість навчання у сільській місцевості орієнтована на більш низький рівень. Вирішити цю проблему можна, зокрема, за рахунок об'єднання декількох шкіл у навчальний комплекс. Але це потребує певних матеріальних затрат.

Необхідно подолати суперечність між вимогами держави та потребами у учня, розв'язання яких потребує нових підходів не тільки в організації змісту освіти, але й в організації навчального процесу. Інновації в шкільній освіті повинні торкнутися не лише зміни назви типу навчального закладу, але й зміни підходів до формування нової структури освітньої системи. Необхідні змістовні зміни в навчальних планах та в методиці викладання дисциплін.

Організація профільного навчання має враховувати не лише потреби учнів, але й кадрові можливості, нормативно-правову базу, матеріальне забезпечення навчального закладу, соціально-культурне та виробниче середовище, перспективи здобуття подальшої освіти та потреби ринку праці. Освіта – фундамент розвитку держави, а підвищення якості освіти – запорука модернізації країни та підвищення конкурентоспроможності вітчизняних фахівців на світовому динамічному ринку праці. В Україні потрібно цілісно реформувати структурну освітню систему.

Нагальною потребою сучасної освіти є розробка моделі профільного навчання. Оскільки традиційні підходи щодо організації навчання не враховує потреби учня щодо професійного самовизначення.

Модернізація освіти в Україні, що спрямована на демократизацію та підвищення її якості потребує інноваційних змін всіх освітніх ланок. Реалізація концепції профільного навчання змінює структуру школи, стосунки між учителями та учнями, між батьками та школою. Певні формальні перебудови не зроблять старшу школу профільною, а лише приведуть до профанації. Потрібні змістовні зміни, які дійсно вплинуть на якість навчання та загальноосвітню підготовку майбутніх фахівців, що будуть будувати нашу державу.

Література

1. Сікорський П. Структурна перебудова освіти України – необхідна умова переходу на 12-річний термін навчання // Шлях освіти. – 2003. - №3. – С. 3-9.
2. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа): Затверджено постановою спільного засідання колегії Міністерства освіти і науки й Президії АПН України від 22 листопада 2001 р. № 12/5-2 // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2002. - №2. – С. 2-22.

3. Концепція профільного навчання в старшій школі: Затверджено колегією Міністерства освіти і науки України від 25 вересня 2003 р. № 10/12-21 // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2003. - №14. – С. 3-15.

4. Національна доктрина розвитку освіти: Затверджено Указом Президента України від 17 квітня 2002 року №347/2002 // Освіта. – 2002. – 24 квітня – 1 травня (№26). – С.2-4.